

بهترین قصه‌های تاریخی تهران جایزه می‌گیرند

صفحه «روایت تهران» که پیش روی شماست، به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذرها، واقعه‌های تأثیرگذار و تاریخ شفاهی طهران تعلق دارد؛ با عکس‌های بازمانده از خاطرات تهران دیروز و قصه‌ها و ماجراهای پس‌پشت این عکس‌ها. شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماست ما را همراهی کنید. «همشهری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و به شما «همشهریان همراه» هدیه‌های تقدیم می‌کند.
نشانی و شماره تماس ما: mahaleh@hamshahri.org - ۴۴۴-۲۳۴۴۵۵

۱۳۰ سال قبل ساکنان عمارت باغ فردوس صیفی جدیدی تولید کردند

ماجرای کاشت نخستین گوجه فرنگی در تهران

حسن حسن زاده
روزنامه‌نگار

پیش از آنکه در باغچه کوچک حیاط عمارت باغ فردوس بندر گوجه کاشته شود، ایرانی‌ها، قیمة و آنگوششت را بی گوجه می‌خوردند. شاید باورش سخت باشد اما ایرانی‌ها فقط ۱۳۰ سال است که در غذا گوجه می‌ریزند و کشت نخستین گوجه در ایران هم ماجرای خواندنی دارد.
اگر برای نخستین بار گذر تان به باغ فردوس و عمارت زبیبی آن بیفتند، معماری استادانه این عمارت پیش از هر چیز توجه تان را به خود جلب خواهد کرد. اما عمارتی که اکنون موزه سینماست و در راهروها و اتاق‌های آن تصاویری از بزرگان سینمای ایران وجود دارد، روزگاری خانه یکی از رجال سیاسی قاجار بود و ایرانی‌ها برای نخستین بار در باغچه این عمارت گوجه فرنگی را شناختند. اراضی باغ فردوس از دارایی‌های حاجی میرزا آقاسی صدر اعظم محمدشاه قاجار بود. او در واپسین روزهای زندگی‌اش زمین‌های باغ فردوس را به محمدشاه بخشید و پس از فوت شاه قاجار هم این اراضی به فرزندش ناصرالدین شاه رسید. اقبال عصمت‌الدوله، دختر ناصرالدین شاه بلند بود که پس از ازدواجش با

معیرالممالک، شاه قاجار این عمارت باغ فردوس را به عنوان هدیه از دواج به او بخشید و این عمارت زیبا هم شد محل برگزاری مراسم از دواج با معیرالممالک. علیرضا زمانی، تهران‌شناس، درباره ماجرای کشت باغ به عبارت بهتر، رویداد گوجه در باغچه این عمارت می‌گوید: «عبدالصمد میرزا عزالدوله، برادر تنی ناصرالدین شاه که همسایه ساکنان عمارت باغ فردوس بود و در فرنگ روزگار می‌گذراند، مقداری بندر گوجه فرنگی برای خانواده‌اش و خانواده دوست محمدخان، پسر دوستعلی خان معیرالممالک، به عنوان سوغاتی پست کرد. خانواده‌اش اهمیتی به این بندر ندادند و بندر آرسالی پسرشان سسر از باغچه در نیارود. اما اهالی عمارت باغ فردوس، بندرهای اهدایی برادر شاه را در باغچه کاشتند. وقتی میوه قرمز آبدار این گیاه را دیدند، نمی‌دانستند با آن چه کنند. چون تا آن زمان کسی در ایران گوجه فرنگی ندیده بود. وقتی عزالدوله از سفر بازگشت، به دیدار همسایگان در عمارت باغ فردوس رفت و همانجا دست به کار شد و نخستین غذای گوجه‌ای ایران زمین را طبخ و آن را به ذائقه ایرانی‌ها معرفی کرد.»

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

راز صندلی و دستمال خونین شاه قاجار

سمیرا اباچانپور
روزنامه‌نگار

ناصرالدین شاه قاجار در آستانه پنجاهمین سالگرد سلطنتش به زیارت حرم حضرت عبدالعظیم رفته بود و در حالی که طواف حرم می‌کرد، میرزا رضای کرمانی به او نزدیک شد. پنج‌لؤل روسی‌اش را بالا آورد و شاه را کشت. میرزا رضا از کرمان آمده بود که شکایت از حاکم کرمان را به عرض شاه برساند، اما روزگار طی چند سال طوری ورق خورد تا او با پنج‌لؤل روسی که برای قتل کرمان میرزا خریده بود، ناصرالدین شاه را کشتید بعد از تیراندازی شاه را روی یک صندلی نشانند، دستمالی روی زخمش گذاشتند که همان جاجان داده، اما این پایان شاه نبود. چون یک سال طول کشید تا او را در جایی دفن کنند که کشته شده بود؛ چرا که تشریفات پس از مرگ چهارمین پادشاه دودمان قاجار دست کمی از تشریفات همان تاجدار نداشت.

برای همین از همان روزهای اول پس از قتل با توجه به طولانی بودن روند آماده‌سازی تشریفات خاک‌سپاری شاه، جسد او را به تکیه دولت منتقل کردند؛ در دست جایی که هر سال در ایام محرم کنار زنان حرم‌سرا می‌نشست و تعزیه را تماشا می‌کرد. جسد شاه یک سال در محفظه‌ای شیشه‌ای ماند تا تا محوطه‌ای بین مزار حضرت عبدالعظیم حسینی (ع) و امامزاده حمزه (ع) به خاک سپرده شود. سنگ‌قبر او هم ۴ سال طول کشید تا آماده شده، سنگی که حسین حجاب‌باشی از استادان صاحب‌نام یزدی آن را تراشید.
امروز از آن همه شکوه و جلال مرگ ناصرالدین شاه تنها تصویری از جنازه او در تکیه دولت باقی مانده، صندلی و دستمال خون‌لودی که روی آن جان داده بود و البته سنگ قبری که نه بر سر مزار بلکه در موزه نگهداری می‌شود.

کوچک‌ترین قهوه‌خانه جهان

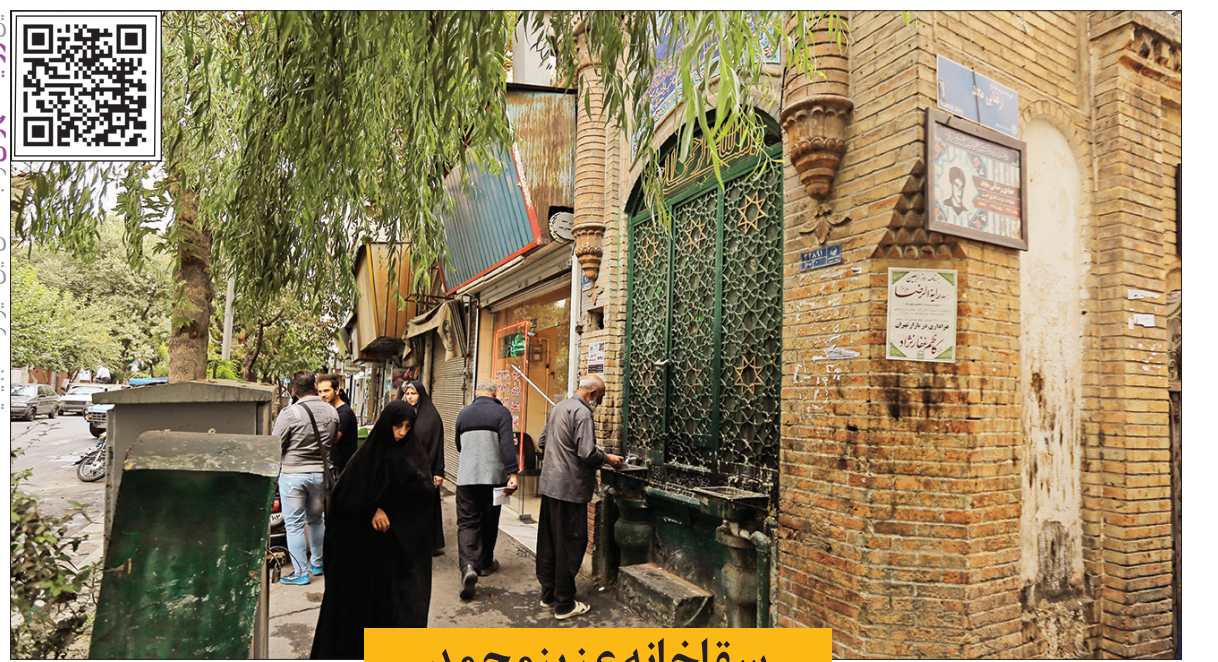
بریسای نوری
روزنامه‌نگار

در میان صدها مغازه و حجره اغذیه‌فروشی در بازار، قهوه‌خانه قدیمی‌ای هست که رنگ و لعاب دیگری دارد و نه تنها در بازار تهران بلکه در کل ایران و ایران بی‌نظیر است. این قهوه‌خانه ۲ متری که به قهوه‌خانه درویش معروف است، در راسته بازار زرگرها جا خوش کرده است. در این قهوه‌خانه می‌توانید بهترین و خوش‌طعم‌ترین چای را با بهترین کیفیت میل کنید، با حاج کاظم، صاحب کنونی قهوه‌خانه که این مکان را از پدر خود به ارث برده است هم صحبت شوید، از دکوراسیون خاطره‌انگیز آن دیدن کنید تا چای شما حاضر می‌شود یک دقیقه مطالعه کنید و در نهایت با بقیه پول خود به بچه‌های بهزیستی کمک کنید. کوچک‌ترین قهوه‌خانه دنیا در قلب بازار که با ترمه و شیشه‌های رنگی و منبت پوشیده شده، در سال شمسی ۱۲۹۷ توسط پدر حاج کاظم، حاج علی

میهن‌تپان، تاسیس و در نیمه دوم سال ۹۵ ثبت ملی شد. در این قهوه‌خانه، قهوه ترک فوری و انواع چای سرو می‌شود؛ از چای نعنای، چای دارچین و چای زعفران گرفته تا چای معمولی و چای نبات. البته منوی این قهوه‌خانه با هر منویی که در عمرتان دیده‌اید متفاوت است، یعنی چایی در آن برای بعضی‌ها ۱۰۰ تومان، برای بعضی‌ها ۵۰۰ تومان، برای بعضی‌ها هم ۲۰۰۰ تومان است!
جالب است بدانید که کیفیت چای در هر قیمتی کاملاً یکسان است و تفاوت نمی‌کند! این به شما برمی‌گردد که می‌خواهید مبلغ بیشتری بپردازید تا صرف خیریه شود. حاج علی درویش به رسم پهلوانی در گوشه قهوه‌خانه صندوق خیریه‌ای به نام مولا گذاشته تا افرادی که چای می‌خورند باقی پول چای خود را در این صندوق بیندازند. این پول پس از جمع‌آوری، به بچه‌های بهزیستی تعلق می‌گیرد.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

سقاخانه عزیز محمد

رضا نیکنام
روزنامه‌نگار

سقاخانه ۱۴۵ ساله عزیز محمد از سقاخانه‌های زیبا و قدیمی تهران به‌شمار می‌رود که در دوره قاجار ساخته شده. آجرکاری‌های این اثر ارزشمند طی سالیان متمادی، آسیب دیده و زوائد بسیاری روی بنا اضافه شده که نیاز به مرمت دارد.
این سقاخانه، با توجه به بحران کم‌آبی شهر تهران در آن دوران و لزوم وجود سقاخانه‌ها به‌عنوان یکی از منابع تأمین آب مردم و نیز یادآوری واقعه کربلا و بستن آب فرات روی حضرت اباعبدالله‌الحسین (ع) و یارانش ساخته شده است.
بنای سقاخانه توسط حاج‌عباسعلی، فرزند مرحوم عزیز محمد در سال ۱۲۵۶ شمسی ساخته شد و همواره با نور سبز، روشن است و در ایام محرم و صفر با کتیبه‌های سیاه پوشانده می‌شود. بنای سقاخانه دارای آب‌انبار قدیمی و حوضچه آب، شیر و پاشیر

است. در قسمت پایین سقاخانه، کاشی‌های برجسته با نقش شهدای کربلا جلوه خاصی به سقاخانه بخشیده و سقف آینه‌کاری آن بسیار چشم‌نواز و باشکوه است و داخل سقاخانه تعدادی شمالی منتسب به حضرت امام حسین (ع)، حضرت ابوالفضل العباس (ع) و نمادهای واقعه کربلا قرار دارد.
نصرت‌الله حدادی، تهران‌شناس درباره پیدایش سقاخانه‌ها در ایران می‌گوید: «از آنجا که ایران سرزمین نیمه خشکی است مردم از گذشته تا به امروز دچار مشکل کم‌آبی بوده‌اند و آب به‌راحتی در دسترس مردم قرار نداشت، برای همین آب حرمت داشت و افراد متدینی که وضع مالی خوبی داشتند به نیت اموات خود اقدام به ساخت سقاخانه در گذرهای می‌کردند.» سقاخانه عزیز محمد در محله قدیمی فروروش تهران قرار دارد.

سینگر زیر سقف شاهکار مارکوف

نصیبه سجادی
روزنامه‌نگار

در گذر از خیابان شلوغ و پررهبیاهی سعیدی، کمی پایین‌تر از چهارراه مخبرالدوله، ساختمانی وجود دارد که کسی را که درهای هم ذوق هنری نداشته باشد محو شکوه و زیبایی‌اش می‌کند.
گنبد فیروززاده، سنگ‌های تراورتن و آجری و معماری اروپایی و اسلامی این بنا به هر رهنگداری یادآور می‌شود که این ساختمان نمونه مشابه در تهران ندارد و قطعاً با یک شاهکار هنری روبه‌روست.
چرخ خیاطی سینگر، همانی که افتخار مادر بزرگ‌ها بود تا یکی مثل آن را در خانه داشته باشند، سال‌های سال در همین ساختمان «عمارت سینگر»، اثر دست‌نیکلای مارکوف، معمار مدرن روس، ساخته و به بازار ایران عرضه می‌شود.
نیکلای مارکوف در تقیلس متولد شد. به‌عنوان افسر قزاق روس به ایران آمد اما به‌عنوان

معمار برجسته در هنر معماری پایتخت ماندگار شد. او که فارغ‌التحصیل رشته هنرهای زیبای از سن پترزبورگ بود با ادبیات فارسی و هنر ایران آشنا شد و توانست با خلق ۲۰ شاهکار معماری برای پایتخت‌نشینان یکی از پیشگامان معماری مدرن (معماری مارکوف) شناخته شود؛ مدرسه ماندگار البرز، دارالفنون و...
ساختمان سینگر را مارکوف در دهه ۲۰ دوره پهلوی اول به سفارش شرکت سازنده سینگر در ایران ساخت، با نامی الهام‌گرفته از معماری کلاسیک قرن شانزدهم اروپا و معماری اسلامی. این ساختمان ۱۰۰ ساله که در دهه ۶۰ تخریب و مبدل به انباری شده چند سالی است به‌عنوان یک اثر ملی شناخته شده است.
شاهکار ماندگار مارکوف به‌غم‌بی‌توجهی‌ها، همچون جواهری در جنوبی‌ترین منطقه تهران می‌درخشد.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.